

практикою. Бібліотечне обслуговування зорієнтоване на формування нових потреб, тобто носить випереджаючий характер.

Література

1. Богданова И. Ф. Онлайн-сервисы современных библиотек [Электронный ресурс] / И. Ф. Богданова, Н. Ф. Богданова // IMS: всероссийская объединенная конференция «Интернет и современное общество» : электронный журнал. – Режим доступа: <http://ojs.ifmo.ru/index.php/IMS/article/view/456>, свободный (дата обращения: 03.04.2017).

2. Сутыгина И. Е. Новые библиотечные сервисы [Электронный ресурс] / И. Е. Сутыгина // Национальная библиотека Удмуртской Республики : веб-сайт / НБ УР. – Электрон. данные. – 2009. – 2014. – Режим доступа: <http://unatlib.ru/librarians/methodical-materials/informational-and-analytical-materials/briefs/393-novye-bibliotechnye-servisy>, свободный (дата обращения: 03.04.2017).

3. Пинчук Т. В. Библиотечные сервисы Центральной научной библиотеки НАН Беларуси для виртуального пользователя 2011 [Электронный ресурс] / Т. В. Пинчук // Репозиторий ЦНБ НАН Беларуси : электронный архив / ЦНБ им. Я. Коласа НАН Беларуси. – Электрон. данные. – Минск, 2011. – Режим доступа: <http://library.basnet.by/handle/csl/38>, свободный (дата обращения: 03.04.2017).

4. Притуляк Т. Є. Університетська бібліотека у режимі 24*7*365 [Электронный ресурс] / Т. Є. Притуляк // Репозитарій Вінницького національного технічного університету : електронний архів. – Електрон. дані. – 2012. – Вінниця, 2013. – Режим доступа: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/645>, вільний (дата звернення: 03.04.2017).

5. Притуляк Т. Є. Книгозбірня університету — науковцям [Электронный ресурс] / Т. Є. Притуляк // Репозитарій Вінницького національного технічного університету : електронний архів. – Електрон. дані. – 2012. – Вінниця, 2014. – Режим доступа: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/197>, вільний (дата звернення: 03.04.2017).

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ: НАПРЯМИ РОЗГОРТАННЯ У КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ

Т. М. Чернелівська

За умов інформатизації суспільства та реформування вищої школи відбуваються суттєві зміни та активізація не лише інформаційного ресурсу, а й всього потенціалу бібліотеки, максимальне наближення її до потреб і сподівань користувачів.

Потреби в бібліотечних продуктах та послугах віддзеркалено в завданнях, які перед бібліотекою ставить навчальний заклад, відомче Міністерство, держава, розглядаючи її як установу, що сприяє соціалізації та адаптації студента до економічних та соціальних реалій. Виховання студента, формування у нього відповідного світогляду, розвиток його особистісних якостей, відносяться до основних завдань не лише педагогів ВНЗ, але і його важливого підрозділу – бібліотеки, яка взяла на себе функцію гуманізувати інформаційний простір, сприяти формуванню у молоді ціннісних орієнтирів.

З метою вдосконалення роботи бібліотеки університету здійснюється ефективне управління – бібліотечно-інформаційний маркетинг, орієнтований на максимальне задоволення потреб користувачів бібліотеки та включає комплексний організаційно-економічний аналіз, прогнозування запитів та можливість їх задоволення, рекламу

бібліотечних послуг, інтелектуальної продукції. Окрема увага приділяється менеджменту та маркетинговій діяльності, як взаємопов'язаним і взаємозумовленим складовим процесу управління сучасною бібліотекою, зокрема логістиці та PR-акції. Маркетингові дослідження, мета яких – визначення місця та ролі бібліотеки, покращення її роботи, носять систематичний характер та сприяють обов'язковому підвищенню кваліфікації бібліотечних працівників, оптимізації бібліотечних технологій, створенню умов для позитивних змін.

Стикаючись з проблемою збереження та поповнення контингенту читачів, прагнучи віднайти шляхи до перетворення наявного інформаційного ресурсу у запитуваний користувачами продукт, а також турбуючись про свій імідж, бібліотека активно використовувала елементи маркетингу. З метою покращення роботи бібліотеки, вдосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів та впровадження передового досвіду постійно проводився моніторинг бібліотечних процесів.

Підготовлено «Анкету користувача бібліотеки ВДПУ імені М. Коцюбинського» та проведено моніторинг відвідування холу (Wi-Fi вітальні) абонементу відділу обслуговування навчально-методичною літературою. Метою маркетингового дослідження було завдання визначити: Wi-Fi вітальня – це зона відпочинку чи зона для роботи зі своїми пристроями?

З даного маркетингового дослідження можна зробити висновок, що студенти ВНЗ користуються бібліотекою і більшість із них задоволені роботою бібліотеки, як центру науки та культури. Однак, вони розуміють, що фонди бібліотеки не можуть повністю задовольнити читацький попит і тому вимушені користуватися іншими джерелами інформації. Відсутність вільного часу змушує користувачів звертатися до аудіокниг та Інтернет-ресурсів, тому що без читання прогресу не буде. Більшість читачів вважають, якщо у всіх читальних залах бібліотеки не буде створено комфортних умов (тепло, сучасні меблі, комп'ютери, загальна мережа, доступ до ЕК), то натхнення до читання та відвідування бібліотеки не буде.

Пріоритетним напрямом діяльності бібліотеки вищого навчального закладу є інформаційно-бібліотечне обслуговування навчально-виховного процесу та наукових досліджень університету, важлива складова інформаційно-бібліотечного обслуговування – соціокультурна, культурно-просвітницька діяльність.

Університет і бібліотека органічно поєднуються один з одним, що створює єдиний культурно-освітній простір. Важливим напрямком діяльності бібліотеки є культурно-просвітницька робота, яка на вимогу часу змінює свої форми та намагається відповідати вимогам сучасного студентства, з активним використанням інтерактивних технологій, інноваційних соціокультурних заходів.

Бібліотека тісно співпрацює з відділом виховної роботи з даного напрямку. Спектр соціально-культурної діяльності в комунікаційному просторі університету розширено завдяки:

- активній участі у загально університетських заходах;
- тісній та продуктивній співпраці з Радою студентського самоврядування, науково-педагогічними працівниками, ректоратом;

- використання інноваційних технологій, тощо.

Серед новітніх послуг, які надає бібліотека ВДПУ користувачам:

- функціонування двох читальних зал з наявними для вільного користування комп'ютерами (80 робочих місць);

- вільна зона «Wi-Fi», яка доступна на всій території бібліотеки;

- робота виставкової зали раритетних книг, де проводяться регулярні екскурсії.

Бібліотека змінюється, прагне бути корисною, цікавою та сучасною, впроваджує у свою роботу нові форми діяльності, виходить за межі читальних залів.

Завдяки комплексній комп'ютеризації та автоматизації бібліотечних процесів, освітянська книгозбірня фундаментально змінила традиційне призначення, сьогодні її

діяльність базується на мультимедійних технологіях і передбачає надання інформаційно-бібліотечних послуг у віртуальному просторі.

Відповідно до читацьких потреб, бібліотека постійно удосконалює технології акумуляції суспільно значущої інформації, забезпечує широкий доступ до власних ресурсів, послуг і продуктів, гармонійно поєднує традиційні та електронні форми у бібліотечному сервісі, виступає навігатором та посередником у сучасні системи інформаційно-комунікативної діяльності.

Продовжується популяризація читання через **буктрейлери**. Відтак, до створених буктрейлерів «Енеїда» І. Котляревського, «Самостійна Україна» М. Міхновського, «Народ мій завжди буде...» В. Симоненко, «Свіча пам'яті» В. Борисенко, створено низку нових буктрейлерів та відеороликів: «Друга світова війна: український вимір», «Твори І. Франка в театрі і кіно: до 160-річчя з дня народження», «І. Франко. 160 років від дня народження. Огонь в одежі слова», «100 % ORIGINAL: бібліографічний покажчик англomовної художньої літератури», «Читаємо українською» та ін.

Букросинг – ще одна форма роботи із залучення до друкованого слова. Постійно діюча виставка-обмін за назвою «Від серця до серця» користується великим попитом у читачів бібліотеки. Для користувачів у читальній залі музичного мистецтва була створена книжкова полицка «У вільний час». Дозвільними періодичними виданнями, що знаходилися на журнальних столиках, мали змогу скористатися користувачі бібліотеки.

Пропаганда та популяризація читання полягала у виробленні та підтримці нових, унікальних, непересічних ідей у бібліотечному середовищі. Таким чином виникла нова форма інформаційної роботи – **Бібліо-time**.

Значний масив інформації культурно-просвітницького характеру представлено в Інтернет-просторі бібліотеки та активно переглядається віртуальним користувачем. В організації масових заходів бібліотека активно використовує електронні форми роботи, які дають можливість подати інформацію яскраво, динамічно, сучасно. Великий відсоток експонованих виставок, оглядів, переглядів містить інформацію на електронних носіях. Виховний та інформаційний вплив здійснюється і через сайт бібліотеки, функції якого розширюються з кожним роком. На сайті бібліотеки проводиться пропаганда читання, подається актуальна інформація, експонуються віртуальні виставки, перегляди нових надходжень, створюються нові блоги. Так, блоги «Літературно-мистецька вітальня «Гармонія», сторінки творчого клубу «Креативне рукоділля», книжкового клубу «Автограф» висвітлюють події культурно-просвітницького життя бібліотеки, об'єднали усіх, хто любить художнє слово та мистецтво. Бібліотекою створено та представлено в Інтернеті презентацію усного журналу «Новатори ХІХ століття», присвяченого творчості композиторів «Могучої кучки», відеоролики («50 відтінків кохання», «Незвичайні театри», «Багатство театральних форм» (до Міжнародного дня театру), віртуальні виставки («Життя на кінчику пензля» (до дня народження Гарменса ван Рембрандта), «Світ театру», «Марія Заньковецька: знана й незнана» (до 160-річчя з дня народження), «Тарас Шевченко в українському вимірі: поет, художник, етнограф» (до 200-річчя з дня народження), «Припадаю до ручаїв української культури» (до Великодніх свят), тощо. На сайті бібліотеки виставляється «Календар знаменних та пам'ятних дат», поповнюється добірка афористики, інформаційний блок з історії книги та бібліотек, цікаві факти про книги, авторів та бібліотеки.

Бібліотека бере активну участь у проектах молодіжної секції УБА «Display-кросинг». В наш час бурхливого розвитку ІКТ та мінливих інформаційних потреб суспільства, трансформуються і бібліотеки: місія, підхід до бібліотечно-інформаційного обслуговування та організація бібліотечного простору. Серед основних завдань роботи кожної бібліотеки є максимальне розкриття змісту своїх ресурсів для користувачів. Сучасна бібліотека – це простір інформації, ідей, творчості. І для формування її позитивного іміджу важливою є візуальна відповідність поставленим цілям.

Саме тому наочна популяризація бібліотечних ресурсів, зокрема створення книжкових виставок, є одним із важливих напрямів бібліотечного дизайну. Адже книжкова виставка є засобом розкриття фонду та колекцій книгозбірні, її візитною карткою.

Кожна виставка має дві складові – тематичну добірку літератури та оформлення. І якщо із першою частиною кожен бібліотекар легко впорається, то із другою можуть виникати труднощі різного характеру.

Метою проектів Молодіжної секції УБА «Display-кросинг» є популяризація такого напрямку бібліотечно-інформаційної роботи як організація книжкової виставки, акцентування уваги на розробці її дизайну, сприяння професійному спілкуванню та обміну досвідом з даного питання між фахівцями з метою удосконалення виставкової діяльності бібліотек України, пошуку нових ідей та форм. Реалізація проекту передбачає розробку дизайну певної книжкової виставки (ідея візуального оформлення, ілюстративна розробка назви, розділів та звернення до читача, ілюстративний матеріал) координаторами проекту та його передання у електронному вигляді учасникам проекту. Після отримання розробки, учасник оформляє таку виставку у своїй бібліотеці – роздруковує отриманий матеріал, підбирає відповідну літературу, та, за бажанням може додати свої елементи – айс-стопери, тобто різноманітні елементи, які перетворюють звичайну виставку на інсталяцію. Це можуть бути предмети, аксесуари, ілюстративний матеріал, інформаційні роздруківки тощо. Після закінчення терміну експонування у певній бібліотеці розробка дизайну передається іншому учаснику.

Наша бібліотека взяла участь у «Display-кросингах»: *Читай, формат не має значення!* (2015), *Книжковий Біг-Бен* (2016 р. – рік англійської мови в Україні).

Враховуючи, що Генеральна Асамблея ООН затвердила проголошення 2017 року Міжнародним роком сталою розвитку туризму, з метою важливості міжнародного туризму, потреби кращого взаєморозуміння між народами та поваги до культурних цінностей в усьому світі, що в загальному має сприяти зміцненню миру на планеті, цьогорічна виставка проекту «Display-кросинг» пов'язала з туризмом.

Цьогорічна виставка, яка подорожуватиме всією Україною, до якої долучилися колеги з ВНМУ ім. Пирогова, має назву «Мрій! Читай! Мандруй!».

Інформаційно-аналітична та соціокультурна діяльність бібліотеки спрямовується на організацію та реалізацію проектів з висвітлення важливих історичних подій українського народу та його державності, які сприяють посиленню національно-патріотичного виховання; проведення заходів на підтримку учасників бойових дій у зоні АТО та їх сімей; популяризацію інформаційних ресурсів, орієнтованих на допомогу тимчасово переміщеним особам; співробітництво із волонтерськими рухами у благодійних акціях. Виховуючи патріотичні почуття у студентської молоді, книгозбірнею організовано захід до відзначення річниці Революції Гідності. Зустріч студентів з учасниками Майдану, АТО, волонтерами мала назву «Наша стражденна незалежність».

Також бібліотека приєднується до благодійних акцій, які проводить університет та школа волонтерства: це «Добро починається з тебе», підтримка дітей з синдромом дауна; допомога воїнам АТО, дітям сиротам.

Працівники бібліотеки організували акцію «Кинь цигарку – отримай цукерку!», що мала на меті пропаганду здорового способу життя у молодіжному середовищі. Захід проходив на території студмістечка. Юнакам і дівчатам пропонували обміняти цигарки на цукерки, рекомендували позбавитись від звички палити, інформували про шкідливий вплив тютюнопаління на організм. Акцію доповнювала тематична книжкова виставка «Геть паління! Ми – здорове покоління!», на якій була представлена література про історію вживання тютюну, вплив такої пагубної звички на організм людини, на спосіб життя та здоров'я студентської молоді.

З метою підвищення престижу бібліотеки і бібліотечної професії, виявлення професійної майстерності, ерудиції, кмітливості, вміння цікаво і захоплююче розповісти про себе та свій відділ було проведено бібліо-зустріч (бібліотечні посиденьки) під

назвою «Свято хранителів мудрості», підготували відео-перегляд «Ми відкриті для вас: знайомство з бібліотекою ВДПУ», та флеш-презентацію «Весь світ – бібліотека». На свято були запрошені працівники відділу виховної роботи університету, рада студентського самоврядування, студенти, бібліотекарі ВНЗ міста.

З метою популяризації книги та загалом бібліотеки спільно зі студентським самоврядуванням у рамках відзначення Всеукраїнського дня бібліотек проведено фотовиставку-конкурс «Бібліотека очима студента» за двома номінаціями. Фото з коментарями протягом місяця подавалися в електронному вигляді на сайт «ВКонтакте». Потім всі фото були роздруковані та експонувалися у мистецькому центрі ВДПУ. За результатами «лайків» визначено переможців, імена яких було оголошено на урочистому заході, присвяченому Дню працівника освіти. Бібліотека долучається до загальноуніверситетських акцій, квестів, флеш-мобів.

До Всеукраїнського дня бібліотек та Всеукраїнського дня працівників освіти, свят, які неспроста відзначаються у пору золоті осені, бібліотекарі організували **флешмоб «Книга – вчитель»**, яким привітали освітян та ще раз підтвердили значимість та важливість книги у житті людини, зокрема вчителя, вбачаючи спорідненість професії вчитель та бібліотекар у процесі навчання та виховання майбутнього освітянина.

Бібліотека відіграє чималу роль у пробудженні інтелектуальних і моральних сил студентів. Тісна співпраця педагогів, бібліотекарів, письменників, видатних діячів сприяє спорудженню міцного фундаменту для виховання студентської молоді.

На етапі стрімкої інформатизації суспільства, бібліотеки ВНЗ активно впроваджують інновації та трансформують традиційний інформаційний сервіс. Активно застосовуються сучасні форми інновацій соціокультурної діяльності, створюється комфортне інформаційне середовище для користувача. Реалізація основних напрямків дасть змогу реалізувати основні функції бібліотеки ВНЗ, якнайповніше та ефективніше задовольняти потреби користувачів, підвищувати рівень їхньої інформаційної грамотності.

Сучасна професія бібліотекаря вимагає багатьох умінь і знань: обізнаність у сучасній літературі, вміння вести інформаційний пошук, оцінювати якість інформаційних ресурсів, вміння спілкуватися, бути посередником у системі комунікацій, і традиційно – бути відданим своїй справі, безкорисливим радником користувача. Отже, самі бібліотекарі мають дбати про підвищення свого культурного та освітнього рівня, йти в ногу з часом, бути особистістю, адже тільки особистість, як з цього приводу зауважив К. Ушинський, може впливати на розвиток і визначення особистості, тільки характером можна створити характер.

Презентації, буктрейлери, «БІБЛІО-time», «Display-кросинг», «Буккросинг» та ін. завдяки актуальному змісту, творчому підходу та нетрадиційним назвам, ці форми роботи сприяють зацікавленості користувачів і залученню до бібліотеки нових відвідувачів, підносять на більш якісний новий рівень звичайну повсякденну роботу тим самим допомагають бібліотечним фахівцям зацікавити користувача.

Тільки високопрофесійні і компетентні працівники з новими ідеями та знаннями зуміють залучити молодь до культури. Розвиток і відтворення якої передбачає живе спілкування. Зрозуміло, що студент у спілкуванні з бібліотекарем почувається набагато вільніше, ніж з викладачем. Головне в розмові з молододою людиною – терпляче, не нав'язуючи своєї думки, допомогти йому вибрати правильні книги, що виховують почуття любові до своєї країни, пошани до свого народу, формують духовність. Використання активних методів спілкування, в яких читач є не пасивним слухачем, а активним учасником, сприятиме розвитку його творчих здібностей. У бібліотекарів повинна бути своя зброя – наукова компетентність, історична правда, розсудлива виваженість і глибоко гуманістична моральна позиція.